

Robert T. Tomczak

Studenci Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim w XVII-XVIII wieku

Historia Slavorum Occidentis 1(10), 103-138

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROBERT T. TOMCZAK (POZNAŃ)

STUDENCI RZECZYPOSPOLITEJ NA UNIWERSYTECIE PRASKIM W XVII–XVIII WIEKU*

Słowa kluczowe: Uniwersytet Karola-Ferdynanda w Pradze, Uniwersytet praski, peregrynacje akademickie, studia zagraniczne

Keywords: Charles-Ferdinand University in Prague, University of Prague, academic peregrinations, studies abroad

Abstract: The paper discusses students from the Polish-Lithuanian Commonwealth enrolled at the University of Prague in the seventeenth and eighteenth centuries. The group is analysed in the social and territorial context. An appendix at the end of the paper presents individual students.

Polska historiografia żywo zainteresowana badaniem wyjazdów młodzieży polskiej na studia zagraniczne w czasach nowożytnych pozostawiła istotny ślad w postaci wielu publikacji¹, które skupiały się na sprawach statystycznych.

* Tekst stanowi znacznie skróconą oraz dostosowaną do polskiego odbiorcy wersję artykułu pod tytułem: *Studenti z Rzeczypospolitej na pražské univerziti v 17. a 18. století*, który ukaże się w czasopiśmie „Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis” za rok 2015.

¹ Warto wymienić typowe dla tego zagadnienia prace: M. Chachaj, *Podróże edukacyjne młodzieży z Prus Królewskich do Bolonii, Sieny i Perugii w XVI i XVII wieku*, [w:] *Prusy Książęce i Prusy Królewskie w XVI-XVIII wieku*, red. J. Wijaczka, Kielce 1997, s. 195–210; tegoż, *Protestanci polscy na studiach w katolickich uniwersytetach zagranicznych w latach 1564–1660*, [w:] *Z dziejów stosunków wyznaniowych w Rzeczypospolitej XVI–XVII wieku*, red. H. Gmiterek, Roczn. Hist. 2000, z. 10, s. 189–202; tegoż, *Związki kulturalne Sieny i Polski do końca XVIII wieku*, Lublin 1998; H. Barycz, *Archiwum nacji polskiej na w Uniwersytecie Padewskim*, t. I: *Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592–1745)*, Wrocław 1971; M. Lorent, *Polskie pielgrzymstwo naukowe w Rzymie od XVI do XVIII w.*, NP,

Próżno jednak szukać opracowania traktującego o studiach młodzieży Rzeczypospolitej w Pradze² lub chociażby wzmianek o nich w pracach ogólnych na temat peregrynacji studentów z Rzeczypospolitej³. Nawet przy okazji częściowego spojrzenia na dzieje kultury polskiej (XVI–XVII w.) w kontekście zagranicznych uniwersytetów, w ogóle nie odniesiono się do metryk uniwersytetu praskiego⁴. Jediną próbę syntetycznego przedstawienia kontaktów akademickich Polski z tą wszechnicą podjął Henryk Barycz⁵. Jego opracowanie, mimo waloru naukowego, nie wyczerpuje problemu, ponieważ dzieje owych związków, od średniowiecza do początku XX wieku, przedstawił w skróconej formie (40 stron). Swoje badania nad tym problemem prowadził podczas krótkiego pobytu w Pradze w roku 1936, a więc miał możliwość oceniać źródła, które dzisiaj są niedostępne z powodu wywiezienia ich w kwietniu 1945 roku przez nazistów (do dzisiaj nie zostały odnalezione). Również Henryk Gmiterek w swoich dociekaniach nad kwestią kontaktów intelektualnych Polski z uczelnią praską nie wyszedł poza epokę odrodzenia⁶. Taki stan badań nad relacjami Rzeczypospolitej z Uniwersytetem Praskim w epoce nowożytnej wyraźnie kontrastuje z dorobkiem naukowym profesor Jadwigi Krzyżaniakowej, żywo zajmującej się tym tematem dla okresu

R. 11, Warszawa 1929, s. 131–173; B. Nadolski, *Wyjazdy młodzieży gdańskiej na studia zagraniczne w XVII wieku*, RG 24 (1965), s. 173–217; M. Pawlak, *Studia uniwersyteckie młodzieży z Prus Królewskich w XVI–XVIII w.*, Toruń 1988; D. Żołądz-Strzelczyk, *Pergrinatio academica. Studia młodzieży polskiej z Korony i Litwy na akademiach i uniwersytetach niemieckich w XVI i pierwszej połowie XVII wieku*, Poznań 1996; S. Kot, *Stosunki Polaków z Uniwersytetem Lowańskim. (W 500 rocznicę otwarcia Uniwersytetu w Lowanjum)*, Lwów 1927; P. Czaplewski, *Polacy na studiach w Ingolsztadzie*, Poznań 1914; J. Kallenbach, *Polacy w Kolonii. Z metryk uniwersytetu kolońskiego (1388–1628)*, „Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce”, t. VI (1890), s. 333–339; M. Bersohn, *Studenci Polacy na uniwersytecie bolońskim w XVI i XVII wieku*, cz. II, Kraków 1894.

² Z ostatnich częściowych studiów zob. R. T. Tomczak, *Studenci ze Święciechowy na Uniwersytecie praskim w XVII i XVIII wieku*, RL 15 (2015), s. 115–124.

³ Tylko w jednej publikacji, M. Pawlak, *Studia uniwersyteckie*, ujęto statystycznie studentów pobierających nauki w Pradze, ale skupiono się jedynie na studentach pochodzących z Prus Królewskich, a wyniki oparto na zupełnie niewystarczającym materiale wydań źródłowych z Pragi.

⁴ M. Chachaj, *Metryki zagranicznych uniwersytetów i akademii jako źródło do dziejów kultury polskiej (XVI–XVIII w.)*, [w:], *Studia z dziejów epoki renesansu*, red. H. Zins, Warszawa 1979, s. 37–56.

⁵ H. Barycz, *Dziejowe związki Polski z Uniwersytetem Karola w Pradze*, Poznań 1948.

⁶ H. Gmiterek, *Związki intelektualne polsko-czeskie w okresie Odrodzenia (1526–1620)*, Lublin 1989.

średniowiecza⁷. Również czeska historiografia nie jest obfita, jeśli chodzi o sprawy związane ze studentami z Rzeczypospolitej, którzy podjęli naukę na tym uniwersytecie w XVII-XVIII wieku, choć jest to poniekąd zrozumiałe⁸.

Istotne więc okazuje się przedsięwzięcie badawcze mające na celu zgłębienie kwestii młodzieży pochodzącej z Rzeczypospolitej, która zdecydowała się pobierać nauki na uniwersytecie w Pradze w XVII i XVIII wieku. Aby uniknąć tylko statystycznego ujęcia problemu, autor zdecydował się na bardziej rozbudowaną formę jego ukazania, a więc oprócz klasycznego podejścia prozopograficznego będzie zawierała elementy badań porównawczych, genealogicznych, biograficznych oraz, co nieuniknione, statystycznych. Dodatkowo na końcu artykułu został zamieszczony aneks prezentujący sylwetki studentów z Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim.

Główny materiał źródłowy, niezbędny do zbadania tego problemu stanowią starodruki, metryki i albumy studentów⁹, wytworzone przez Uniwer-

⁷ Do prac prof. J. Krzyżaniakowej, traktujących o związkach Polaków z Uniwersytetem Karola w średniowieczu, należą: *Mateusz z Krakowa. Działalność w Pradze w latach 1355–1394*, [w:] *też*, *Nie ma historii bez człowieka. Studia z dziejów średniowiecza*, Poznań 2011, s. 35–74; *też*, *Studia praskie urzędników kancelarii Jadwigi i Władysława Jagiełły. (Problem identyfikacji)*, ZN UAM 63 (1967), Historia nr 7, s. 217–228; *też*, *Profesorowie krakowscy na uniwersytecie w Pradze – ich mistrzowie i koledzy*, [w:] *Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Jerzemu Wyrozumskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, red. W. Bukowski, K. Ożóg, F. Sikora, S. Szczur, Kraków 1995, s. 505–527, choć najbardziej istotna, według autora, jest praca doktorska o studiach Polaków na uniwersytecie praskim w XIV wieku, w obszerniejszych fragmentach wydana pod tytułem: *Zwiztki Uniwersytetu Praskiego z Uniwersytetem Krakowskim w drugiej poł. XIV wieku*, AUC HUCP, t. V, fasc. 1–2, Praha 1964, s. 53–134.

⁸ Opracowania traktujące o studentach na uniwersytecie praskim jedynie pobocznie wspominają o studiujących nań młodzieńcach z Rzeczypospolitej, i to głównie ujmują ich statystycznie w odniesieniu do jednego wydziału: K. Kučera, M. Truc, *Zahraniční studenti na pražské právnické fakultě v 17. století*, PS 11 (1965), s. 70–72; M. Moškoř, *Skladba a uplatnění inteligence vychovávané pražskou filozofickou fakultou v letech 1654–1730*, AUC HUCP 27 (1988), fasc. 2, s. 86.

⁹ *Matricula facultatis iuridicae Universitatis Pragensis 1638–1686*, Archiv Univerzity Karlovy (dalej AUK), M-6; *Matricula facultatis medicae Universitatis Pragensis 1657–1783*, AUK M-63; *Matricula renovata continens nomina dominorum jurisstudiorum ab anno 1638 usque 1762 secundum ordinem alphabeticum*, AUK M-12; *Martricula Universitatis Pragensis, rectorum, decanorum, professorum et speciatim in facultate philosophica graduatorum 1654–1736*, AUK M-22; *Protocollum facultatis Iuridicae Universitatis Pragensis ab anno 1681*, AUK M-7; Antonin Alexandr FRANCHIMONT Z FRANKENFELDU, *Patheno-Sophia sive Virginalis sapientia Catharinae... Anno vero a partu Virgilis M.DC.LVIII a Michaele Serenissimo & Potentissimo Polon: Rege aemula pietate philosphis Pragensibus in sua sffige in venerationem*

sytet Praski i w większości przechowywane przez Archiwum Uniwersytetu Karola oraz metryki i albumy częściowo wydane¹⁰, a także źródła do dziejów tego uniwersytetu przechowywane przez inne praskie ośrodki naukowe¹¹. Niestety, zachowany materiał źródłowy nie pozwala na całościowe zanalizowanie zagadnienia ze względu na zachowanie się tylko niewielkiej części metryk i albumów. Z tego też powodu ramy czasowe zostały ograniczone do wieków XVII i XVIII, gdyż dysponujemy materiałem źródłowym dla wydziału filozoficznego z lat 1624–1805, wydziału medycznego z lat 1657–1783, a dla wydziału prawnego z lat 1638–1762. Z kolei metryki fakultetu teologicznego nie zachowały się do naszych czasów w ogóle¹².

Ponadto niezbędne okazało się sięgnięcie do metryk i albumów innych ośrodków naukowych w kraju i zagranicą¹³, przesłedenie relacji współczesnych

proposita edimque Maiestati Affectu reverendissimo iterum consecrata, AUK Sbirka starých tisků (dalej SST), nr 310, Praha 1670; *Konvolut oznámení o promociích*, I (1624–1690, 1650–1690), bez č. (1673–1690), II (1690–1697), III (1697–1701), IV (1701–1705), V (1705–1710), VI (1710–1716), VII (1716–1720), VIII (1720–1725), IX (1725–1729), X (1729–1733), XI (1733–1739), XII (1739–1805), AUK Fond Úřední tisky Karlo-Ferdinandovy Univerzity (dalej AUK f. ÚTKFU) Martin Xavier VOLKMAN, *Gloria Universitatis Carlo-Ferdinandae Pragensis trignita tribus encomiis orbi divulgata...Typis Universitatis Carlo-Ferdinandae*, Praha 1672.

¹⁰ *Acta facultatis philosophicae Universitatis Pragensis 1641–1655, 1664–1670*, wyd. K. Beránek, Praha 1994; *Album Academiae Pragensis Societatis Iesu 1573–1624*, wyd. M. Truc, Praha 1968; *Magistri, baccalaueri nec non students facultatis philosophicae Pragensis 1640–1654*, wyd. K. Beránek, Praha 1998; *Matricula facultatis medicae Universitatis Pragensis 1657–1783*, wyd. K. Kučera, M. Truc, Praha 1968.

¹¹ *Artium Liberalium et Philosophiae Baccalauri in Universitate Carolo-Ferdinanda Pragense ab anno MDCCXXIV inclusive Promoti*, Knihovna Národního muzea v Praze, VI A 4; oraz tezy akademické z Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej o sygnaturach: Národní knihovna České republiky (dalej NKČR), Th. 027; Th. 346; Th. 495; Th. 496.

¹² K. Kučera, M. Truc, *Archiv University Karlovy – Průvodce po archívních fondech*, Praha 1961, s. 171–172.

¹³ *Album studiosorum Academiae Lugduno Batavae MDLXXV–MDCCCLXXV: accedunt nomina curatorum et professorum per eadem secula*, wyd. D. Rieu, W. Nicolaas, Lejda 1875; *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis, tomus IV, Continens nomina studiosorum ab anno 1607 ad annum 1642*, ed. J. Zathay, Kraków 1950; *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis, tomus V, Continens nomina studiosorum ab anno 1720 ad annum 1780*, ed. K. Lewicki, Kraków 1956; *Album studentów Akademii Zamojskiej 1595–1781*, oprac. H. Gmiterek, Warszawa 1994; *Catalogus Discipulorum Gymnasii Gedanensis 1580–1814*, oprac. Z. Nowak, P. Szafran, Warszawa–Poznań 1974; *Die Matrikel des Gymnasiums zu Elbing (1598–1786)*, red. H. Abs, Danzig 1936; *Die Matrikel und die Promotionsverzeichnisse der Albertus-Universität zu Königsberg i. Pr. 1544–1829*, t. I, *Die Immatrikulationem von 1544–1656*, t. II, *Die Immatrikulationem von 1657–1696*, wyd. G. Erler, Leipzig 1910, 1911–1912.

o Czechach i Pradze¹⁴, a także zbadanie polskich źródeł niezbędnych do poznania studiów Michała Korybuta Wiśniowieckiego¹⁵, dla którego praski etap edukacji był dotychczas niebadany lub notorycznie marginalizowany przez historyków¹⁶. Warto także dodać, iż w polskich archiwach znajdują się źródła, które donoszą o trójce Polaków, którzy popierali nauki w Pradze. Mowa tu o Ludwiku Kazimierzu Wielopolskim, dla którego posiadamy zaświadczenie potwierdzające odbycie studiów (3 września 1683 roku) wystawione przez dziekana Wilhelma Dworskiego¹⁷ oraz o braciach Jerzym Józefie i Karolu Stanisławie Radziwiłłach, którzy pozostawili po sobie notatki z wykładu filozofii z 1684 roku¹⁸. Zaznaczmy jednak, że nie zostali oni włączeni w poczet badanego zagadnienia w niniejszym artykule. Bracia Radziwiłłowie przebywali w Pradze dość krótko, a wykładu filozofii słuchali u „pewnego księdza franciszkanina”, więc mogli uczestniczyć tylko w wykładzie prywatnym¹⁹. Z kolei jeśli chodzi o Wielopolskiego nie ma pewności, jak długo i na jakich zasadach studiował w Pradze, ponieważ w metrykach, albumach czy drukach uniwersyteckich nie występuje, a jego pobyt w Pradze był jedynie krótkim przystankiem podczas pięcioletnich wojaży po Europie²⁰.

¹⁴ *Dyaryusz peregrinaty niemieckey, czeskiej y włoskey ziemi czyniony przezmnie Theodora Billewicza, stolnika żmudzkiego, Anno 1677, Mense Augusto 13 dnia*, BK PAN, rkps BK 386, Mf. 358; *Dyaryusz legacyi Jerzego Ossolińskiego posła polskiego na sejm Rzeszy niemieckiej w Ratyzbonie w roku 1636*, wyd. A. Hirschberg, Lwów 1877.

¹⁵ *Ks. Jan Chryzostom Fabricius do Jana Zamoyskiego z doniesieniem o zdrowiu i postępach księcia Michała Wiśniowieckiego, 6 maj 1653*, Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej AGAD), Archiwum Zamoyskich (dalej AZ) 1062; *List Felicjana Wąsowicza do Jana Zamoyskiego z doniesieniem o zajęciach Michała Wiśniowieckiego w Pradze, 25 listopad 1656*, AGAD AZ 1155; *List królowej Ludwiki Marii do Jana Zamoyskiego, 10 luty 1660*, AGAD AZ 1107; *Testament króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego, 5 listopad 1673*, AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów (dalej AWR) 1610; *Opisanie dworu, rzeczypospolitej i królestwa polskiego przez Galeazzo Marescotti, arcybiskupa Koryntu, nuncjusza Stolicy Apostolskiej w latach 1670 i 1671*, [w:] *Relacye nuncyuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690*, t. II, tłum. E. Rykaczewski, Poznań-Berlin 1864.

¹⁶ Najnowsze wyniki badań autora nad tym zagadnieniem ukazały się zupełnie niedawno: R. T. Tomczak, *Wychowanie i wykształcenie króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1640-1660)*, *Res Historica* 39 (2015), s. 33-58.

¹⁷ Biblioteka Narodowa w Warszawie (dalej BNW), rkps 3093, k. 8.

¹⁸ *Opusculum in universam philosophiam*, BNW, rkps 6746 II.

¹⁹ K. S. Radziwiłł, *Diariusz peregrynacji europejskiej (1684-1687)*, wyd. A. Kucharski, Toruń 2011, s. 33.

²⁰ A. Kucharski, *Theatrum peregrinandi. Poznawcze aspekty staropolskich podróży w epoce późnego baroku*, Toruń 2013, s. 277.

Pochodzenie terytorialne studentów z Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim

Zapisy metrykalne Uniwersytetu Praskiego, oprócz imienia i nazwiska, zawierały także wskazanie miejsca pochodzenia danego studenta oraz jego narodowość. Rozpoznanie narodowości nie nastręcza obecnie większych problemów. Dla studentów Rzeczypospolitej mamy określenia typu: *Polonus*, *Pruthenus*, *Samogita*, *Borusius* czy *Lituanus*. Oczywiście o tym, czy dany student pochodził z Prus Królewskich świadczy dodatkowo wskazanie miejsca, gdyż samo określenie *Borusius* czy *Pruthenus* niekoniecznie na to wskazuje. Niestety, w odniesieniu do miejscowości pojawia się pewna trudność, ponieważ nie zawsze jest ona odnotowywana, ponadto zapisu dokonywano po łacinie lub w zlatynizowanej formie polskiej lub niemieckiej²¹. Stąd na przykład mamy dla Gdańszczan określenia: *Gedaniensis*, *Dantiseo*, *Dantiscanus*, dla studentów z Dobrego Miasta: *Guttstadiensis*, a *Schwentzkoviensis* dla pochodzących ze Świąciechowy (Schwetzkau). Wszystko zależało od pochodzenia pisarza dokonującego zapisu w metryce oraz jego skrupulatności, ponieważ czasem ograniczał się do podania jedynie nazwy prowincji, z której student się wywodził, przykładowo: *Masovita*, *ducatu Podlasiensi* czy *Maiori Polonia*. Niektóre z zapisów są niestety tak zniekształcone, że zidentyfikowanie miejsca pochodzenia studenta jest niemożliwe. Wszystko wynikało z faktu, że oficjaliści w większości uczelni europejskich, w Pradze zapewne też, zapisywali z reguły ze słuchu lub z uprzednio przygotowanych notatek, które zresztą sporządzali po czasie i również na podstawie ustnej deklaracji studenta²².

Mimo powyższych problemów część miejscowości udało się odtworzyć na podstawie nazwisk studentów szlacheckiego pochodzenia, ale tylko w przypadkach, gdy siedziba rodowa nadal była w posiadaniu owej rodziny (Zakrzewski z Zakrzewa, Wiśniowski z Wiśniowa czy Lewicki z Lewiczyna). Odnośnie do części akademików szlacheckiego pochodzenia należało jednak ograniczyć się do wskazania jedynie województwa, choć i ta kwalifikacja może budzić zastrzeżenia, ponieważ nie da się jednoznacznie podać miejsca pochodzenia Michała Korybuta Wiśniowieckiego, egzulanta z Kresów czy Krzysztofa Antoniego Szembeka. W takich wypadkach przyjmowano jedynie

²¹ M. Moškoř, *Skladba a uplatnění inteligence*, s. 89.

²² M. Chachaj, *Metryki zagranicznych uniwersytetów*, s. 42.

województwo, w którym się urodzili, ewentualnie wychowywali. Mimo zastosowania powyższych kryteriów dla siedemnastu studentów nawet tego rodzaju przyporządkowanie okazało się niemożliwe.

Tabela 1. Pochodzenie terytorialne studentów Rzeczypospolitej

Prowincja	Miejscowość	Liczba studentów
Korona (55)		
woj. sieradzkie	Miłkowice	1
woj. mazowieckie	Ciechanów	1
	Lewiczyń	1
	Kubra	1
	Warszawa	3
Mazowsze	–	1
woj. krakowskie	Chrzanów	1
	Niegowa	1
	Częstochowa	2
woj. lubelskie	Płonki	1
	Wiśniów	1
woj. poznańskie	Święciechowa	14
	Wschowa	2
	Czaplinek	1
	Leszno	1
	Zbąszyń	1
	Rakoniewice	1
	–	1
woj. kaliskie	Zakrzewo	2
	Bieganin	1
	Żerków	1
	Bnin	1
	–	2
Wielkopolska	–	2
woj. ruskie	Pogórze	1
	Zamość	1
	–	2
woj. sandomierskie	Brzezie	1
	Radom	1
	–	1
woj. podlaskie	Piętkowo	1
	–	1
woj. inowrocławskie	Szczepanowo	1
woj. rawskie	Jamno	1

Prusy (23)		
woj. pomorskie	Gdańsk	5
	Oliwa	1
woj. malborskie	Elbląg	1
Ks. Warmińskie	Braniewo	4
	Pieniężno	1
	Dobre Miasto	3
	Reszel	3
	Kronowo	1
	Olsztyn	1
Prusy Książęce	Królewiec	1
Nieznane	-	2
Wielkie Księstwo Litewskie (5)		
woj. wileńskie	Wilno	1
	-	2
woj. brzesko-litewskie	Tuczna	1
woj. żmudzkie	Szymonwice	1
Bliżej nieznanne (17)		

Pochodzenie terytorialne studentów Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim wygląda zatem następująco. Z samej Korony studiowało w Pradze pięćdziesięciu pięciu studentów. Największa ich liczba pochodziła z Wielkopolski (30), z czego dla województwa poznańskiego mamy aż dwudziestu jeden: Świąciechowa (14), Wschowa (2), Czaplinek (1), Leszno (1), Zbąszyń (1), Rakoniewice (1) oraz jednego o wpisanym do metryki pochodzeniu z *palatinatu Pozananiensi*. Województwo kaliskie reprezentowane było przez kolejnych siedmiu akademików: Zakrzewo (2), Bieganin (1), Żerków (1), Bnin (1) oraz dwóch wpisanych jako *ex Calisiensi palatinatu*. Proweniencja ostatnich dwóch Wielkopolan została po prostu określona jako *Maiori Polonia*.

Mazowsze z kolei zrodziło siedmiu studentów: z Ciechanowa (1), Lewiczyna (1), Kubry (1) i samej Warszawy (3). Tak jak w przypadku Wielkopolski, jeden ze studentów określony został jako *Masovita*. Z województwa krakowskiego pochodziło czterech: Chrzanów (1), Niegowa (1), Częstochowa (2); taką samą liczbę mamy dla województwa ruskiego: z Pogorza (1), Zamościa (1), Michał Korybut Wiśniowiecki urodzony w Białym Kamieniu na Rusi i tamże wychowywany²³ oraz jeden szlachcic posiadający majątno-

²³ A. Przyboś, *Michał Korybut Wiśniowiecki 1640-1673*, Kraków 2007, s. 25.

ści w tym województwie. Dla województwa sandomierskiego mamy kolejnych dwóch studentów: z Brzezia (1) i Radomia (1), dla lubelskiego również dwóch: Płonki (1) i Wiśniów (1), analogicznie dla województwa podlaskiego: z Piętkowa (1) oraz jednego określonego jako pochodzącego z *ducatu Podlasiensi*. Województwo sieradzkie reprezentowane było przez jednego studenta z Miłkowic, tak jak województwo rawskie, z którego przybył jeden student z Jamna. Ostatnim studentem pochodzącym z ziem Korony Królestwa Polskiego był Krzysztof Antoni Szembek, urodzony w Szczepanowie w województwie inowrocławskim i tamże zaczynający swoją posługę kapłańską²⁴.

Prusy są reprezentowane przez grupę dwudziestu trzech studentów. Jeden z nich pochodził z Prus Książęcych, a dokładniej z Królewca, ale przez całe swoje życie był bardziej związany z państwem polskim oraz posiadał szlachectwo nadane jego rodzinie przez polskiego króla (mowa o Hieronimie Rothcie)²⁵, dlatego tylko on został przedstawiony w tym zestawieniu, mimo że z Królewca pochodziło jeszcze czterech studentów, ale ci studiowali długo po 1657 roku, a więc wtedy, gdy Prusy Książęce nie były nawet lennem Rzeczypospolitej. Pozostali studenci pochodzili z Prus Królewskich. Największa ich liczba to studenci wywodzący się z księstwa warmińskiego (13), z następujących miejscowości: Braniewo (4), Pieniężno (1), Dobre Miasto (3), Reszel (3), Kronowo (1) i Olsztyn (1). Sześciu kolejnych pochodziło z województwa pomorskiego, a dokładniej z Gdańska (5) i Oliwy (1), ostatni zaś Prusak z Elbląga w województwie malborskim. O dwóch studentach wiadomo jedynie, iż byli oni pruskiego pochodzenia.

Nietrudno się domyślić, że z najbardziej oddalonego od Pragi Wielkiego Księstwa Litewskiego pochodziła najmniejsza liczba studentów. Było ich zaledwie pięciu: trzech z województwa wileńskiego, przy czym jeden wywodził się z samego Wilna, a dwóch wychowywało się na Wileńszczyźnie (Andrzej Kazimierz Waclaw Kuropatnicki, Marcjan Junosza Szaniawski)²⁶. Z dwóch ostatnich studentów jeden pochodził z województwa brzesko-litewskiego,

²⁴ S. Kossakowski, *Monografie historyczno-genealogiczne niektórych rodzin polskich*, t. 3, Warszawa 1872, s. 263–265.

²⁵ T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla, od połowy XV w. do 1945 roku*, Warszawa 1965, s. 244–246; T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej*, t. I, Olsztyn 1984, s. 118–120.

²⁶ A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. 13, Warszawa 1909, s. 229–231; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 8, Warszawa 1911, s. 224; K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. 5, Lipsk 1840, s. 458, tamże, t. 8, s. 599–601.

a dokładniej z Tuczna, drugi zaś był Żmudzinem z Szymonwic w województwie żmudzkiem.

Widać zatem, że jednym z ważniejszych czynników przy wyborze miejsca na studia była odległość geograficzna uczelni od miejsca zamieszkania. Im bliżej było do Pragi, tym większa była liczba studentów, a malała w przypadku oddalania się od niej. Stąd niewątpliwie wynikała dająca się zauważyć dominacja studentów z województw zachodnich i południowo-zachodnich, a bardzo mały odsetek tych z kresów Rzeczypospolitej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Prusy w tym wypadku stanowią swego rodzaju wyjątek, choć nie należy zapominać, że były najbardziej zurbanizowane, a tym samym zaludnione i charakteryzowały się większą mobilnością peregrynacyjną. Warto także podkreślić, iż w Pradze nie dostrzegamy studentów z miast akademickich Rzeczypospolitej. Z Krakowa nie przybył żaden, z Królewca mamy Hieronima Rotha, jednak z metryk Albertyny wynika, że tam nie studiował. Z Wilna pochodzi również jeden, Jan Kazimierz Schauer de Augenburg i jeden z Zamościa, Jan Auxentius Owaszinowic. Co do studenta z Wilna nie wiadomo, czy pobierał nauki na tamtejszej akademii, ale na pewno był związany z tą uczelnią poprzez ojca Jana Jerzego, wykładowcę prawa cywilnego na Akademii Wileńskiej²⁷. Owaszinowic zaś studiował na Akademii Zamojskiej, jednak dopiero po powrocie z Pragi²⁸.

Pochodzenie społeczne

Wskazanie pochodzenia społecznego studentów Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim nastęrcza zdecydowanie mniej trudności niż ustalenie miejsca, z którego się wywodzili. Wynika to z faktu, że pisarze z reguły zapisywali, czy dany student był szlachcicem lub dawali ku temu dość wyraźne wskazówki (predykaty). Najczęściej przed imieniem dopisywano słowo *nobilis* lub w skróconej wersji *nob*. Poza tym, po lub przed nazwiskiem często wskazywano miejsce pochodzenia danego studenta za pomocą przyimków

²⁷ M. Baliński, *Dawna Akademia Wileńska. Próba jej historii od założenia w roku 1579 do ostatecznego jej przekształcenia w roku 1803*, Petersburg 1862, s. 147–148; *Vilniaus Akademijos Spaustuvės Leidiniai 1576–1805*, red. K. Čepienė, I. Petrauskienė, Wilno 1979, s. 95–96.

²⁸ Owaszinowic skończył studia w Pradze w 1674 roku, a na Akademii Zamojskiej występuje jako student w roku akademickim 1676/1677, za: AUK M-22, s. 146, 148; *Album studentów Akademii Zamojskiej*, oprac. H. Gmiterek, s. 271.

a, de lub von, co w każdym przypadku oznaczało szlachecką proweniencję (np. *de Kubra Gratski, de Junosza Szaniawski, Plonsky a Plonska, von der Pügsau*). W niewielu przypadkach o wysokim urodzeniu świadczyły dodatkowe określenia, jak *comes* czy *eques*. To pozwoliło ustalić szlacheckie pochodzenie dla 33 studentów. Kolejnych siedmiu, przy których w zapisie pominięto wyżej wymienione zabiegi, wysokie urodzenie zidentyfikowano za pomocą herbarzy²⁹, gdyż ich nazwiska nie zawsze zdradzały przynależność do stanu szlacheckiego.

Oczywiście nigdy nie zapisywano, czy dany student był mieszczaninem. Jego miejskie pochodzenie z reguły wynikało z miejsca zamieszkania wskazanego w metrykach oraz poniekąd z nazwiska, które w większości nie miało szlacheckiego brzmienia. Dotyczy to tylko studentów pochodzących bezpośrednio z Rzeczypospolitej, ponieważ szlachta pruska często nosiła nazwiska w Polsce uznawane za mieszczańskie, stąd też obok pruskich mieszczan występują w metrykach reprezentanci pruskich rodów szlacheckich z Reszla, Braniewa, Dobrego Miasta czy Królewca. Z kolei podejmowanie sprawy chłopskiego pochodzenia studentów Rzeczypospolitej w Pradze jest bezzasadne, ze względu na poddaństwo osobiste chłopów w tamtym czasie i brak realnej możliwości podróżowania w celu edukacji za granicę.

Mimo wszystko, dla trzynastu studentów nie udało się ustalić pochodzenia społecznego. Wynika to z faktu, że ich nazwiska zostały zbyt niekształcone lub w ogóle niepodane przez pisarza, zaś z samego brzmienia nie sposób określić przynależności do stanu szlacheckiego czy mieszczańskiego; również herbarze nie okazały się pomocne w rozwiązaniu problemu.

Tabela 2. Pochodzenie społeczne studentów Rzeczypospolitej

Kategoria społeczna	Ogółem (100)	Korona i Litwa (77)	Prusy (23)	Duchowieństwo (16)
Szlachta	42% (42)	48% (37)	22% (5)	56% (9)
Mieszczanie	45% (45)	38% (29)	70% (16)	38% (6)
Nieznane	13% (13)	14% (11)	9% (2)	6% (1)

²⁹ A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. 2, 4-5, 7, 9-10, 13, 14, Warszawa 1900-1902, 1904, 1906-1907, 1909, 1911; J. K. Dachnowski, *Herbarz szlachty Prus Królewskich z XVII wieku*, oprac. Z. Pentek, Kraków 1995; K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. 4-5, 7-9, Lipsk 1839-1842; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 1, 4, 6-8, 11, 14-15, Warszawa 1904, 1907, 1909-1911, 1914, 1917, 1931; T. Żychliński, *Złota księga szlachty polskiej*, R. 1, 5, Poznań 1879, 1883; L. Korwin, *Ormiańskie rody szlacheckie*, Kraków 1934.

Szlacheckie pochodzenie udało się więc ustalić dla 42 studentów. Głównie pochodzili z rodów mniej obecnie znanych, z reguły drobnej, niekiedy średniej szlachty. Tylko nieliczni zaliczali się do przedstawicieli powszechnie znanych i zamożnych rodów z Prus i Rzeczypospolitej, jak: Szembek, Wiśniowiecki, Szaniawski, Cetner, Opaliński, Lanckoroński, Zakrzewscy czy Roth. Dodatkowo udało się ustalić dwadzieścia pięć herbów, jakimi owi szlacheccy studenci się pieczętowali. Były to herby: Grzymała, Jelita, Łabędź, Szreniawa, Pabóg, Łodzia, Wieniawa, Przerowa, Kłosa, Ogończyk, Łada, Leliwa, Kościerzka, Sas, Zadora, Prawdzic, Prus, Prus I, Topór, Junosza, Szembek, Korybut, Strzemie, Wysogota i Nieczuja.

Mieszkańskie pochodzenie możemy przypisać z kolei 45 studentom. Głównie pochodzili z dużych ośrodków miejskich, jak: Gdańsk, Warszawa, Braniewo, Radom, Wilno czy Zamość, choć zdarzył się jeden przypadek masowej peregrynacji akademickiej z mniejszego miasta. Ten wyjątek stanowi miasto Świąciechowa, leżące wówczas na południowo-zachodniej granicy Rzeczypospolitej z imperium Habsburgów. Ze Świąciechowy przybyło do Pragi w latach 1643–1699 aż czterestu studentów³⁰. W tym przypadku można mówić o działalności jezuitów z Głogowa, którzy odgórnie kierowali młodych ludzi do Pragi, by po ukończeniu studiów wysłać ich z akcją rekateolizacji na Śląsk³¹.

Wyraźnie zatem widać, że studenci o mieszczańskim pochodzeniu dominowali wśród studentów Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim, choć warto zaznaczyć, iż ich przewaga nie była zbyt wysoka, gdyż wynosiła zaledwie kilka procent. Liczba ta zapewne była większa, można bowiem przypuszczać, że duża część z 13% studentów o nieokreślonym pochodzeniu to mieszczańskie, zapewne pisarze nie pominęliby wskazania ich szlacheckiego pochodzenia. Potwierdza to zatem opinię, że mieszczańskie były bardziej zainteresowane uzyskaniem wyższego wykształcenia, choć stanowili w Rzeczypospolitej grupę zdecydowanie upośledzoną politycznie. Obraz taki jeszcze wyraźniej rysuje się na przykładzie samych Prus, z których szlacheckim

³⁰ R. T. Tomczak, *Studenci ze Świąciechowy*, s. 120.

³¹ H. Hoffmann, *Die Jesuiten in Glogau*, Breslau 1926, s. 19–20; *Historia Collegii Glogoviensis Soc. Jesu*, [w:] *Festschrift zur Dreihundertjahrfeier 1626–1926 des Staatlichen Katholischen Gymnasiums in Glogau*, Breslau 1926, s. 25–27; J. Blaschke, *Geschichte der Stadt Glogau und des Glogauer Landes*, Glogau 1913, s. 302, 325–326; J. Schmidl, *Historiae Societatis Jesu Provinciae Bohemiae*, IV/1, Pragae 1759, s. 785.

pochodzeniem pieczętowało się 22% studentów, a mieszczańskim 70%. Różnica jest więc znaczna. Taki stan rzeczy wynikał jednak z innych powodów niż w przypadku Rzeczypospolitej, ale nadal widać, że to mieszczenie żywotniej interesowali się uzyskaniem starannego wykształcenia celem poprawy swojej pozycji, tak materialnej, jak i politycznej.

Warto pochylić się także nad stanem duchownym, który był reprezentowany przez 16 studentów, z czego 56 procent stanowiła szlachta, 38 mieszczenie, a tylko dla jednego nie udało się jednoznacznie ustalić pochodzenia społecznego. Nie potraktowano duchowieństwa jako osobnej grupy społecznej, ponieważ każdy z reprezentantów kleru był przede wszystkim szlachcicem lub mieszczańinem, a jego przynależność do stanu duchownego, jak wiadomo, nie zależała od urodzenia. Poza tym niektórzy studenci dopiero po ukończeniu studiów, lub w ich trakcie, wstępowali do stanu duchownego, co może bardziej skomplikować charakter danych statystycznych. Mimo wszystko, pisarze metrykalni notowali przy wpisach osobowych fakt przynależności do kleru za pomocą określenia *alumnus* lub zapisaniu posiadanej przez niego funkcji w Kościele, jak *canonicus*, *presbyter*, *professus ex monasterie* czy *hospitaliarus*.

Wnioski końcowe są zatem dość jednoznaczne. Na Uniwersytecie Praskim dominowali studenci Rzeczypospolitej pochodzenia mieszczańskiego, choć na dostrzeganą dysproporcję miała wpływ grupa czternastu żaków ze Święciechowy, którzy ze względu na jeden z najmniejszych dystansów do pokonania z Rzeczypospolitej wybrali Pragę jako miejsce swej wyższej edukacji. Taka sytuacja wynikała tylko ze względu na małe oddalenie kraju pochodzenia od miejsca przeznaczenia, ponieważ w innych rejonach Europy, przede wszystkim zachodniej jej części, to szlachta dominowała statystycznie nad mieszczaństwem³². Zatem Praga jest swoistym ewenementem na ich tle. Wynika to poniekąd z faktu, że każdy, tak mieszczańin, jak i szlachcic, starał się wyjeżdżać na studia zagraniczne w ramach swych możliwości finansowych, stąd im dalej od kraju, tym mniej mieszczań Rzeczypospolitej spotykamy na zagranicznych wszechnicach, a więcej szlachciców. Z kolei z Prus studenci pochodzenia mieszczańskiego zawsze dominowali nad tymi o pochodzeniu szlacheckim na uczelniach zachodnich, podobnie jak w Pradze,

³² Tabela 3, *Pochodzenie społeczne studentów z Korony i Litwy wpisanych do albumów uniwersytetów zachodnioeuropejskich w latach 1501-1772*, Aneks [w:] M. Pawlak, *Studia uniwersyteckie*.

choć warto zaznaczyć, że różnica procentowa na praskiej uczelni wynosiła mniej więcej 1:3, a na zachodnich średnio 1:10³³. Pojawia się zatem pytanie, dlaczego przedstawiciele bardzo zamożnych rodów szlacheckich, jak Szembek czy Wiśniowiecki podjęli studia akurat w Pradze. Odpowiedź wydaje się raczej prosta. Pobyt w Pradze traktowali jedynie jako jeden z przystanków na swej edukacyjnej ścieżce, i tak Wiśniowiecki po wyjeździe z Pragi rozpoczął studia w Wiedniu³⁴, a Szembek przyjechał do Czech celem uzupełnienia wykształcenia uzyskanego w Rzymie³⁵.

Pragi nie traktowano w Rzeczypospolitej jako atrakcyjnego ośrodka naukowego, w szczególności wśród warstw szlacheckich. Siła naukowego przyciągania praskiego uniwersytetu była wówczas bardzo słaba, więc trudno było mu rywalizować z nieprzerwanie modnymi od XVI wieku uczelniami włoskimi czy później francuskimi. Pochodzenie społeczne studentów z Rzeczypospolitej w Pradze odbiega zatem znacząco od ogólnych tendencji panujących na innych uniwersytetach wśród polskich akademików. Poszukując przyczyn tego stanu rzeczy możemy przypuszczać, że młodzież z Rzeczypospolitej, chcąc uzyskać wyższe zagraniczne wykształcenie, nie uważała Pragi i Czech za wystarczająco „zagraniczne”.

Przebieg i kierunki studiów

Studenci, gdy przybyli na Uniwersytet Praski, mieli możliwość podjąć naukę na czterech wydziałach: filozoficznym, medycznym, prawnym i teologicznym. Nauka na każdej z tych jednostek wyglądała inaczej, zważywszy, że fakultety filozoficzny i teologiczny pozostawały pod zarządem jezuitów (Klementinum), a medyczny i prawny pod świeckim nadzorem (Karolinum). Dodatkowo wydział filozoficzny cieszył się o wiele większą popularnością jako fakultet niższy i dopiero po jego ukończeniu można było uczyć się na wyższych wydziałach, choć nie było to ścisłą regułą³⁶. Warto zatem

³³ Tabela 1, *Pochodzenie społeczne studentów z Prus Królewskich w latach 1501–1772*, Aneks [w:] M. Pawlak, *Studia uniwersyteckie*.

³⁴ I. Czamańska, *Wiśniowieccy*, s. 251.

³⁵ J. Korytkowski, *Arcybiskupi gnieźnieńscy: prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. Poznań 1891, s. 546.

³⁶ M. Moškoř, *Skladba a uplatněni*, s. 87.

przybliżyć, ilu studentów Rzeczypospolitej pobierało nauki na pojedynczych fakultetach. Trzeba jednak zaznaczyć, że część ze studentów, wyraźnie bardziej ambitnych niż reszta, studiowało na dwóch, a niekiedy i trzech różnych fakultetach. Zdarzały się również przypadki, gdy polski student, pobierając nauki na wyższych wydziałach, uzyskiwał stopnie naukowe na fakultecie filozoficznym na zasadzie *extra ordinem*, czyli uzyskiwał stopień w innym terminie niż regularni studenci z powodu niestawienia się na pierwszy termin, nieuczęszczania na zajęcia z filozofii jako student wyższego wydziału lub pełnienia posady urzędniczej, co łączyło się z potrzebą uzyskania lub uzupełnienia wyższego wykształcenia³⁷. Wszelkie tego typu przypadki zostaną opisane niżej.

Najbardziej oblegany był oczywiście wydział filozoficzny, zwany inaczej wydziałem sztuk wyzwolonych. W badanym okresie uczęszczało na niego 61 studentów Rzeczypospolitej (w tym 14 z Prus, 2 Litwinów i Żmudzin), z czego ośmiu studiowało także na innych fakultetach (w tym dwóch z Prus), a sześciu ukończyło go jako studenci *extra ordinem* (w tym jeden Prusak).

Z reguły studenci tego wydziału starali się ukończyć przynajmniej dwa pierwsze roczniki (logika, fizyka), by uzyskać stopień bakałarza. Czasami jednak swoją edukację kończyli już w pierwszej klasie – tak było w przypadku ośmiu studentów Rzeczypospolitej z lat 1642–1648. Dwóch z nich nie uzyskało promocji na następny rok zapewne z powodu niepowodzenia podczas grudniowych dysput i nieotrzymania promocji do następnej klasy. Dwóch kolejnych opuściło Pragę z przyczyn patriotycznych, ponieważ udali się na wojny, które toczyła Rzeczypospolita w 1648 roku (*contra Tartaros*). Następna dwójka została ewakuowana do ojczyzny ze względu na szturm Pragi przez wojska szwedzkie, również w roku 1648 (*revocatus in patriam propter tumultum Suedicum*)³⁸. Co do pozostałej dwójki (jeden pochodzący z Prus) nie podano powodu zakończenia przez nich studiów już na pierwszym roku.

Reszta studentów, w sumie 41, z powodzeniem ukończyła pierwsze dwie klasy, a więc uzyskali stopień bakałarza filozofii (w tym dziewięciu Prusaków, Litwin i Żmudzin), z czego dziesięciu zakończyło swoją edukację w Pradze na tym etapie (w tym pięciu Prusaków, Litwin i Żmudzin). Jeden z nich podjął od razu studia na wyższym fakultecie, a reszta zapewne opuściła miasto. Pozostali, już bakałarze (22 studentów, z czego czterech

³⁷ K. Beránek, *Úvod*, [w:] *Magistri, baccalaueri*, s. 5.

³⁸ *Acta facultatis philosophicae*, wyd. K. Beránek, Praha 1994, s. 181, 188, 192, 195, 197–199.

pochodzących z Prus), rozpoczęło naukę w trzeciej klasie (metafizyka), którą z powodzeniem, a więc stopniem mistrza, zrealizowało dwudziestu (jeden Polak i Prusak nie uzyskali promocji), z czego trzech na zasadzie *extra ordinem*. Pozostała dziesiątka (w tym trzech Prusaków i Litwin) uzyskała stopień mistrza filozofii bez uprzedniego zdobycia stopnia bakałarza, co mogło wynikać z posiadania już takowego, ale zdobytego w innej placówce lub, jak w przypadku trójki studentów, uzyskania go *extra ordinem*. Podliczając wyżej wymienione dane, okazuje się, że brakuje aż dwóch studentów w tym zestawieniu. Tymi studentami są: Michał Korybut Wiśniowiecki, który został włączony w poczet studentów fakultetu filozoficznego i prawnego, choć ani jednego nie ukończył³⁹, drugim zaś jest Andrzej Kazimierz Kuropatnicki, który ukończył studia w Pradze ze stopniem doktora filozofii⁴⁰.

Drugim wydziałem, który cieszył się sporym zainteresowaniem studentów, był fakultet prawa, choć w porównaniu z innymi nacjami obecność żaków z terenu Rzeczypospolitej była skromna i raczej przypadkowa⁴¹. Ogólnie studiowało nań 39 studentów z Rzeczypospolitej (w tym ośmiu Prusaków), z czego aż 35 nie osiągnęło wcześniej żadnego stopnia naukowego na praskiej uczelni, jeden student z Prus posiadał praski stopień bakałarza, a pozostała trójka (2 Polaków i Prusak) mogła się pochwalić stopniem tak bakałarza, jak i mistrza filozofii. Obecność żaków z Rzeczypospolitej była więc zdecydowanie sporadyczna. Warto dodać, że wydział prawa stał na dość dobrym poziomie, jego profesorowie bardzo dobrze orientowali się w europejskiej myśli prawniczej, ponieważ na bieżąco śledzili rozwój relacji społecznych nie tylko na lokalnym, czeskim gruncie⁴². Mimo to siła przyciągania wydziału prawa nie działała na Polaków, skoro nawet ze Szwabii w samych latach 1638–1704 pochodziło 48 studentów prawa, a z odległych Włoch przybyło do Pragi w tym samym czasie dziewiętnastu studentów⁴³.

Wydział prawa należał do grupy fakultetów wyższych, a więc jego studenci byli osobami nieco starszymi, z reguły między dwudziestym a trzydziestym

³⁹ R. T. Tomczak, *Wychowanie i wykształcenie*, s. 47.

⁴⁰ NKČR, Th. 495.

⁴¹ K. Kučera, M. Truc, *Zahraniční studenti*, s. 70–71.

⁴² J. Pánek, *Praskie środowisko akademickie w XVI-XVIII stuleciu*, [w:] *W kręgu akademickiego Zamościa. Materiały z międzynarodowej konferencji na temat: Akademia Zamojska na tle praktyki edukacyjnej w Europie Środkowo-Wschodniej (koniec XVI – koniec XVIII wieku) Lublin-Zamość, 11-13 maja 1995*, red. H. Gmiterek, Lublin 1996, s. 36.

⁴³ K. Kučera, M. Truc, *Zahraniční studenti*, s. 72.

rokiem życia. Ponadto powinni posiadać stopień mistrza filozofii, czego wielokrotnie nie spełniali, byli jednak przyjmowani z zastrzeżeniem, że podczas pierwszego roku nauki uzupełnią wykształcenie, na przykład na zasadzie *extra ordinem*. Gdyby tego nie uczynili, nie mieli prawa uzyskać stopnia licencjata lub doktora praw, do którego posiadania wymagany był wcześniejszy stopień mistrza. Ponadto, aby zdobyć stopień naukowy na tym fakultecie, trzeba było pozytywnie zdać dwa egzaminy i poprzedzającą promocję dysputę akademicką⁴⁴. Trudno się zatem dziwić, że żaden z żaków Rzeczypospolitej nie skończył tego wydziału, zdobywając stopień licencjata lub doktora praw, skoro większość nie spełniała warunku podstawowego, a więc uprzedniego posiadania stopnia mistrza filozofii.

Kolejnym wydziałem na wszechnicy praskiej był fakultet medyczny. Studiowało nań sześciu studentów Rzeczypospolitej, z czego dwóch pochodziło z Prus⁴⁵. Z racji charakteru studiów nie był on zbyt silnie oblegany przez przyszłych adeptów sztuki medycznej, ponieważ rocznie zapisywało się na niego około sześciu nowych słuchaczy, głównie pochodzenia mieszczańskiego⁴⁶. Dodatkowo, bardzo mały odsetek studentów (28%) podchodził do końcowych egzaminów, by uzyskać stopień doktora. Z reguły decydowano się na półroczne albo roczne uczestnictwo w zajęciach, by potem przenieść się na inny uniwersytet, celem uzupełnienia wiedzy bądź uruchomienia własnej praktyki lekarskiej. Taka tendencja panowała głównie wśród zagranicznych studentów. Ponadto warunkiem przyjęcia na ten wydział było posiadanie stopnia mistrza niższego fakultetu, choć niewielu słuchaczy spełniało ten wymóg. Widać to także na przykładzie studentów Rzeczypospolitej, z których jeden posiadał stopień praskiego bakałarza filozofii, a kolejny, jako jedyny, spełniał podstawowy warunek, a więc uzyskał stopień mistrza (*extra ordinem*).

Spośród przybyłych z Rzeczypospolitej jako studenci medycyny zostało zapisanych czterech, z czego dwóch tylko na pierwszy rok. Jeden został wpisany jako adept aptekarstwa. Ostatniego zapisano do metryki jako studenta chirurgii, a dokładniej *chirurgi ophthalmici et lithotomi*, który długo służył w czasie wojny⁴⁷. Zapewne chodziło o wojnę domową w Polsce (1704–1706)

⁴⁴ *Dějiny Univerzity Karlovy*, II (1622–1802), red. I. Čornejová, Praha 1996 s. 148–149.

⁴⁵ AUK M-63, s. 30–31, 56, 70, 76, 100.

⁴⁶ K. Kučera, M. Truc, *Matricula facultatis medicae*, s. XLIII–LIII.

⁴⁷ AUK M-63, s. 258.

lub III wojnę północną (1700–1721), ponieważ ów student został zapisany na wydział medycyny w roku 1714 i pochodził z Leszna. Chirurdzy ci należeli do kategorii chirurgów specjalnych, którzy wędrowali od miasta do miasta i najczęściej prowadzili swe operacje na miejskich targowiskach, lecząc choroby oczu, na przykład zaćmę czy dolegliwości układu moczowego (kamica)⁴⁸. Warto również wspomnieć o jednym ze studentów, który Polakiem wprawdzie nie był, ale miał z Rzeczypospolitą pewien związek. Mowa tu o Karolu Henryku Sengerze, rodem z Drezna, który zapisał się na fakultet medyczny w 1740 roku, po odbyciu uprzednich nauk w kraju rodzinnym, a był synem osobistego lekarza króla Polski z dynastii Wettynów (którego dokładnie, w metryce nie podano)⁴⁹.

Ostatnim wydziałem uczelni praskiej był fakultet teologiczny. Z racji nieposiadania przez niego metryk studenckich nie jest możliwe ukazanie, ilu dokładnie było na nim studentów z Rzeczypospolitej. Wiadomo jedynie, za pośrednictwem metryki wydziału sztuk wyzwolonych, w której niekiedy odnotowywano, czy dany student studiuje na innym wydziale, że przynajmniej trzech studentów Polaków pobierało tu nauki⁵⁰. Z metryki fakultetu filozoficznego wynika, że stopień bakałarza teologii uzyskał jeden student z Polski, który uprzednio zdobył stopień mistrza filozofii (*extra ordinem*). Pozostała dwójka zapisana została jako słuchacze teologii przy okazji ich promocji na bakałarzy filozofii (*extra ordinem*) i w przypadku jednego na mistrza (również *extra ordinem*).

Zakończenie

Na podstawie materiału źródłowego, składającego się z metryk oraz albumów studentów, udało się zidentyfikować stu, znanych z imienia i nazwiska, żaków z Rzeczypospolitej, którzy studiowali na czterech wydziałach Uniwersytetu Praskiego w XVII–XVIII wieku. Do tej liczby należy dodać 19 studentów z lat 1600–1624, o których zapiski odnalazł Henryk Barycz (podczas swojego pobytu w Pradze w roku 1936). Historyk nie wymienił ich imion czy nazwisk oraz ograniczył się do stwierdzenia, że byli „w większości mieszczańskiego

⁴⁸ K. Kučera, M. Truc, *Matricula facultatis medicae*, s. LXXIV.

⁴⁹ AUK M-63, s. 91.

⁵⁰ AUK M-22, s. 146, 148, 274–276, 333–336.

pochodzenia”⁵¹, zatem informacje te mają jedynie statystyczny charakter. Owych 19 osób w zasadzie pobierało nauki przed rokiem 1623, a więc jeszcze przed połączeniem starej uczelni Karola z akademią jezuicką (Klementinum), czyli można przypuszczać, iż byli słuchaczami tego drugiego ośrodka, jak wskazuje H. Barycz w swoim artykule. Niestety, trudno pokusić się o dokładną weryfikację studentów, nawet posiadając edycję źródłową albumu akademii praskiej jezuitów⁵². Sumarycznie mamy więc niespełna stu dwudziestu żaków, którzy przez blisko dwieście lat przewinęli się przez mury uniwersytetu. Nie jest to oczywiście pełna liczba studiującej na praskiej wszechnicy młodzieży z Rzeczypospolitej i pełniejsza nigdy nie będzie z powodu niezachowania się większości materiału źródłowego oraz niepewności co do kilku archiwaliów (źródła odnoszące się do Ludwika Wielopolskiego i braci Radziwiłłów). Mimo wszystko można przypuszczać, że na podstawie zachowanego materiału udało się uzyskać wynik bliski rzeczywistości. Pozostaje tylko ubolewać nad faktem, że H. Barycz, mając w roku 1936 możliwość zbadania źródeł dziś już niedostępnych, nie uczynił tego w sposób pełny.

Odnosząc uzyskany rezultat badań do szerszego, ogólnoeuropejskiego kontekstu pielgrzymstwa akademickiego młodzieży z Rzeczypospolitej do zagranicznych uniwersytetów, należy stwierdzić, iż wynik ten jest zdecydowanie niski, a nawet wręcz marginalny w porównaniu z liczbą studentów, którzy pobierali nauki w innych ośrodkach naukowych na zachodzie Europy⁵³. Warto jednocześnie zaznaczyć, że Uniwersytet Praski był uczelnią katolicką, a więc zamkniętą dla młodzieży innych wyznań.

Przy wyborze miejsca studiów dominowała przede wszystkim orientacja okcydentalna, choć głównie wśród młodzieży szlacheckiej, która górowała liczebnie nad mieszczaństwem na uniwersytetach zachodnich, ale nie w Pradze, gdzie mieszczenie stanowili większość. Wynikać to mogło z faktu, że posiadająca większe możliwości finansowe szlachta preferowała podróże

⁵¹ H. Barycz, *Dziejowe związki Polski*, s. 34.

⁵² *Album Academiae Pragensis*, wyd. M. Truc, Praha 1968.

⁵³ Warto podać liczbę młodzieży Rzeczypospolitej na przykładowych zachodnich uniwersytetach: Lipsk – 1128 (lata 1601–1772), Wittenberga – 749 (lata 1601–1772), Jena – 564 (lata 1601–1772), Halle – 251 (lata 1690–1730), Frankfurt – 1107 (lata 1601–1772), Rostock – 381 (lata 1601–1772), Heidelberg – 211 (lata 1601–1690), Wiedeń – 164 (lata 1601–1690), Ingolstadt – 477 (lata 1601–1700), Lejda – 1143 (lata 1579–1772), Bazylea – 224 (1601–1755), za: M. Pawlak, *Studia uniwersyteckie*, Tab. 8–13an, 15an, 22an, 24, 25an, 28an.

zdecydowanie dalsze od miejsca zamieszkania, by przy okazji pobierania nauki na akademiach i uniwersytetach zachodnich móc nabrać ogólnoeuropejskiego poloru oraz obycia na dworach i salonach. Poza tym zapewne woleli oni unikać germanizowanych Czech, które przestały być niezależnym państwem, oraz Pragi, która straciła pozycję miasta stołecznego. Zapewne traktowano Czechy jako mało atrakcyjne, w zasadzie poniekąd podobne do Rzeczypospolitej tereny, na których dominowała niemczyzna, ustępująca jednak zdecydowanie powszechnie wówczas używanemu na dworach i w pałacach władców językowi francuskiemu. Co więcej, Praga nie posiadała statusu stałej rezydencji monarszej. Młodzież szlachecka traktowała zatem Pragę jako nie do końca „zagraniczny ośrodek”, a więc wolała udać się raczej do odleglejszych krajów, by osłabić tym samym siłę oddziaływania kontroli rodzicielskiej.

Mieszczanie Rzeczypospolitej z kolei udawali się na studia zagraniczne po to, aby uzyskać jak najwyższe wykształcenie i tym samym polepszyć swoją pozycję społeczną czy, w dalszej perspektywie, materialną. Widać to wyraźnie na przykładzie działań promujących wyjazdy studentów do obcych krajów przez duże miasta pruskie. Władze miejskie troszczyły się o własną kadrę fachowych urzędników oraz starały się o powstanie dobrych szkół u siebie, dlatego prowadziły rozbudowaną działalność stypendialną i mecenat, których celem było wysłanie na studia zagraniczne jak największej liczby zdolnej młodzieży. Ta z kolei z takiej możliwości chętnie korzystała, prosząc magistrat o stypendia, które miasto hojnie przyznawało. Widać to dobitnie na przykładzie Gdańska, który mógł się szczycić dobrą reputacją oraz opinią protektora studiującej młodzieży w kołach uniwersyteckich za granicą⁵⁴. Nie dziwi więc fakt, że mieszczaństwo pruskie zdecydowanie dominowało nad tamtejszą szlachtą na Uniwersytecie Praskim (stosunek 3:1). Razem z mieszczanami z innych terytoriów Rzeczypospolitej wygenerowali większą liczbę studiującej młodzieży w Pradze niż szlachta. Wywnioskować można zatem, że dla uboższego od szlachty mieszczaństwa sam fakt studiowania na uniwersytecie był bardziej istotny niż miasto, w którym się ta uczelnia znajdowała. Dlatego też dość licznie odwiedzili praską wszechnicę, zapewne wdzięczni za samą możliwość podjęcia nauki w posiadającym tak bogatą tradycję uniwersytecką mieście.

⁵⁴ B. Nadolski, *Wyjazdy młodzieży gdańskiej*, s. 177–178.

Motywy podjęcia studiów na praskim uniwersytecie mogły być zatem różne. Pierwszy jest najbardziej oczywisty, a więc możliwości finansowe. Jeśli młodego szlachcica lub mieszczanina było stać na podjęcie wieloletnich i kosztownych studiów w bardziej oddalonych od Rzeczypospolitej krajach, korzystał z tej możliwości i nie brał pod uwagę bliżej położonych ośrodków akademickich. Wynika z tego, że Pragę odwiedzała mniej zamożna część społeczeństwa Rzeczypospolitej, co potwierdza analiza pochodzenia społecznego studentów – oprócz oczywistych wyjątków (Wiśniowiecki, Szembek, Szaniawski, Lanckoroński, Zakrzewski, Grądzki, Kuropatnicki) większość studentów szlacheckiego pochodzenia reprezentowała rodziny o słabszej kondycji finansowej, odnosi się to także do młodzieży mieszczańskiej (przykład braci Zahn, braci Günter czy Grzegorza Hoffmana).

Drugim czynnikiem, również niezmiernie istotnym, jest odległość Pragi od miejsca zamieszkania studenta. Świadczy o tym fakt, że z Wielkopolski przybyło aż 30 młodzieńców, w tym 14 z niewielkiego miasteczka Świąciechowy (2200 mieszkańców między 1706–1710⁵⁵), ale za to leżące na granicy Rzeczypospolitej z monarchią Habsburgów i oddalonego od Pragi w prostej linii około 300 kilometrów. Z kolei im bardziej przesuniemy się na wschodnie tereny Rzeczypospolitej, tym liczba żaków stamtąd pochodzących zdecydowanie maleje – z Litwy czy Rusi przyjechała do Pragi tylko garstka młodzieży (11), głównie szlachty, a więc osób bardziej zamożnych (Szaniawski, Baranowski, Juchnowicz). Jedynie żacy z Prus byłiby tutaj wyjątkiem, ale ze względu na argumenty przytoczone wyżej, odległość nie była dla nich raczej istotna.

Możliwości finansowe połączone z warunkami geopolitycznymi mogą być więc kluczem do poznania głównego powodu wyboru Pragi na miejsce wyższej edukacji przez studentów z Rzeczypospolitej. Na pewno nie sugerowano się atrakcyjnością treści i metod nauczania na praskiej wszechnicy, gdyż te były zdecydowanie przestarzałe i mniej więcej odpowiadały tym, które oferowały rodzime ośrodki naukowe, co w porównaniu z siłą przyciągania zachodnich metod kształcenia zdecydowanie działało na niekorzyść Uniwersytetu Praskiego. Można zatem stwierdzić, że studenci z Rzeczypospolitej, którzy udali się na studia do Pragi w XVII i XVIII wieku, wybrali tę uczelnię głównie z powodów finansowych i geograficznych, ponieważ wykształcenie

⁵⁵ O. Winterfeld, *Die Einwohner der Stadt Schwentzkau 1636–1945*, OF 10 (1962), s. 33.

uzyskane w niezbyt oddalonej od Rzeczypospolitej oraz stosunkowo taniej do zamieszkania Pradze było mimo wszystko dość wartościowe, szczególnie dla studentów pochodzących z biedniejszych rodzin.

Oczywiście motywacja każdego studenta z osobna może być zupełnie inna oraz składać się z wielu różnych, nawzajem ze sobą połączonych czynników, niestety z powodu braku źródeł niepoznawalnych. Trzeba tu wziąć pod uwagę również względy rodzinne i te wynikające z tradycji, ponieważ wśród studiujących było po dwóch przedstawicieli aż ośmiu rodzin (Briskorn, Fengler, Günter, Zahn, Zakrzewski, Kern, Kretzmer i Skorzewski), i to niekoniecznie studiujących w tych samych latach, więc czasem wybierano już „sprawdzone” uniwersytety. Szczególnie jest to widoczne na przykładzie wspomnianej już Świąciechowy i wręcz masowego napływu do Pragi jej mieszkańców⁵⁶. Dodatkowo powód wybrania Uniwersytetu Praskiego przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego⁵⁷, Hieronima Rotha czy chociażby Krzysztofa Antoniego Szembeka był inny niż wyżej wymienione. Niemniej jednak względy finansowe i geopolityczne były zdecydowanie najistotniejsze.

Niezwykle ważnym elementem dociekań nad studiami młodzieży z Rzeczypospolitej jest próba ustalenia, w jakim stopniu decyzja podjęcia studiów w Pradze, a dalej ich ukończenie, miała przełożenie na dalszą sytuację życiową ich absolwentów, a więc czy w dalszej perspektywie życiowej nauki oraz stopnie zdobyte na tamtejszym uniwersytecie okazały się przydatne. Rozstrzygnięcie tego problemu jest niezwykle trudne ze względu na dość liczną grupę studiujących, a także brak jakichkolwiek informacji źródłowych o większości z nich. Dodatkowo charakter ustrojowy Rzeczypospolitej, a więc gradacja społeczna i wynikające z niej faworyzowanie grupy uprzywilejowanej – szlachty – uniemożliwia udzielenie jednoznacznej odpowiedzi.

Wielu absolwentów praskiej wszechnicy, szczególnie tych szlacheckiego pochodzenia, z powodzeniem uzyskało intratne tytuły urzędników ziemskich czy też dostąpiło zaszczytu zasiadania na królewskim bądź prymasowskim tronie. Jednak ich późniejsza pozycja społeczna nie wynikała raczej z tego, na ile byli elokwentni, wykształceni czy sprawni intelektualnie. Główną rolę grały tutaj zdecydowanie inne względy, a więc pozycja społeczna rodziny oraz jej zamożność, układy, a także sympatia braci szlacheckiej. Podczas wyboru Michała Korybuta na króla nie brano raczej pod uwagę faktu, że studiował

⁵⁶ R. T. Tomczak, *Studenci ze Świąciechowy*, s. 122–124.

⁵⁷ Tenże, *Wychowanie i wykształcenie*, s. 53–56.

w czasach młodości w Pradze; przy szybkiej i dostojnej karierze Krzysztofa Antoniego Szembeka „czynnik praski” również zapewne nie przeważał. Można wymienić wiele innych przykładów absolwentów, którzy po powrocie do kraju objęli szereg urzędów, otrzymali tytuły czy prebendy (w przypadku duchowieństwa), a ich praskie studia niekoniecznie zakończyły się sukcesem. Wielu z nich nie uzyskało żadnego stopnia naukowego (choć wystarczyły dwa lata, by zostać bakałarzem wydziału filozoficznego), a mimo wszystko nie przeszkodziło im to w przyszłej karierze urzędniczej, politycznej czy duchownej (Andrzej i Ignacy Zakrzewscy, Michał Lanckoroński czy Marcin Motowski). Oczywiście taki fakt jest typowy w przypadku absolwentów pochodzenia szlacheckiego, choć warto równocześnie zaznaczyć, że wielu spośród nich z powodzeniem zakończyło studia w Pradze, uzyskując stopnie bakałarzy i mistrzów wydziału filozoficznego. Niestety nie można jednoznacznie stwierdzić, czy uzyskane przez nich wykształcenie miało wpływ na późniejsze godności, zwłaszcza że wiele urzędów czy posad było dziedziczonych w obrębie jednej rodziny. O tym, czy praskie stopnie naukowe były przydatne, można jedynie stwierdzić na przykładzie absolwentów mieszczańskiego pochodzenia, ponieważ ich pozycja społeczna zależała nie od urodzenia, ale własnej ambicji i ciężkiej pracy. Biorąc za przykład trzech studentów ze Święciechowy (braci Zahn oraz Jana Krausego) można z całą pewnością powiedzieć, że wykształcenie uzyskane na Uniwersytecie Praskim stało się czynnikiem determinującym ich przyszłą karierę, w tym przypadku duchowną. Nie należy też zapominać, że wiedza i doświadczenie, które przybywająca z Rzeczypospolitej młodzież zyskała na uczelni praskiej, zapewne miały wpływ na formowanie się osobowości i ogólny rozwój intelektualny, zwłaszcza że praskie nauki były dla części z nich jedynym elementem wyższej edukacji.

ANEKS

Alfabetyczny spis studentów Rzeczypospolitej na Uniwersytecie Praskim w XVII i XVIII wieku

Jan Aleksander Baranowski – pochodził z miejscowości Piętkowo na Podlasiu. Pieczętował się herbem Grzymała. Uzyskał stopień bakałarza wydziału filozoficznego 8 czerwca 1690 roku. Nominowany podczaszym litewskim 3 czerwca 1693 roku. Sprawował ten urząd do 22 lutego 1704 roku. Zmarł 31 maja 1706 roku.

Jan Biański – student pochodzenia szlacheckiego. Studiował logikę na wydziale filozoficznym w latach 1647/1648, ale został odesłany do kraju 4 listopada 1647 roku z powodu walk ze Szwecją w ramach działań wojny trzydziestoletniej.

Andrzej Wojciech Bogacz – pochodził z miejscowości Świąciechowa. Użył stopień bakałarza wydziału filozoficznego 18 maja 1643 roku, stopień mistrza natomiast 25 sierpnia 1648 roku. Podczas studiów bakałarskich mieszkał w seminarium świętego Wacława.

Andrzej Borzysławski – student pochodzenia szlacheckiego. Pieczętował się herbem Szreniawa. Jego rodzina pisała się z Miłkowic w powiecie sieradzkim, ale już w końcu XVI wieku przenieśli się na Ruś. Użył stopień bakałarza wydziału filozoficznego 10 maja 1703 roku. Podczas studiów bakałarskich mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja. Brał udział w elekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego 19 czerwca 1669 roku z województwa sieradzkiego, tytułując się podczaszym dobrzyńskim, choć w spisie elektorskim występuje jako elektor z ziemi wieluńskiej.

Jan Kazimierz Braun – student nieznanego pochodzenia. Występuje pod rokiem 1686 jako student wydziału prawa.

Jakub Jan Briskorn – student pochodzenia pruskiego z Reszla. Uzyskał stopień bakałarza wydziału filozoficznego w roku 1692, stopień mistrza natomiast 12 sierpnia 1693 roku. W roku 1694 zapisany na wydział prawa.

Jakub Jan Briskorn – student pruskiego pochodzenia z Reszla. Pod rokiem 1731 występuje jako student wydziału prawa. Najpewniej syn lub wnuk Jana Jakuba Briskorna, studenta wydziału filozoficznego i prawnego z lat 1692–1694.

Franciszek Antonii Brzeski – student szlacheckiego pochodzenia. W roku 1703 występuje jako student wydziału prawa.

Piotr Paweł Brzeziński – student szlacheckiego pochodzenia herbu Łabędź z województwa rawskiego. Pod rokiem 1692 występuje jako student wydziału prawa.

Jan Stanisław Cetner – student pochodzenia szlacheckiego herbu Przerowa. Pochodził ze śląskiej rodziny szlacheckiej piszącej się z Czerwic. Pod rokiem 1714 występuje jako student wydziału prawa. Syn Aleksandra, kasztelana braclawskiego. Od roku 1717 ksiądz franciszkanin.

- Stanisław Ciświcki** – student szlacheckiego pochodzenia herbu Wieniawa ze Zbąszynia. Pod rokiem 1692 występuje jako student wydziału prawa. Syn Ludwika, starosty stawiszyńskiego i Zofii Oleśnickiej.
- Sebastian Cupietius** – student pochodzący z Częstochowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 6 lipca 1667 roku.
- Jan Ignacy Czechowicz (Czechowitz)** – pod rokiem 1686 występuje jako student wydziału prawa.
- Antoni Jan Czermiński** – student szlacheckiego pochodzenia herbu Wieniawa. Pod rokiem 1686 występuje jako student wydziału prawa.
- Protazy Dobrzyński** – student pochodzenia szlacheckiego herbu Jelita. Członek Zakonu Kanoników Regularnych od Pokuty (Cyriaków). Studiował bez powodzenia logikę na wydziale filozoficznym w latach 1642/1643.
- Piotr Jan Doge** – student pochodzący z Czaplinka. Tytuł bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 11 czerwca 1675 roku, stopień mistrza natomiast 25 sierpnia 1676 roku.
- Grzegorz Dziurkowicz** – student nieznanego pochodzenia. Uzyskał stopień bakałarza wydziału filozoficznego 26 maja 1727 roku, stopień mistrza natomiast 22 lipca 1728 roku.
- Kacper Kazimierz Felski** – student pochodzenia pruskiego z Gdańska. Wpisany na listę uczniów gdańskiego gimnazjum w roku 1649. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 23 czerwca 1655 roku.
- Kacper Józef Fengler** – student pochodzący ze Święciechowy. Studiował na wydziale prawa, jak i filozoficznym. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 27 czerwca 1682 roku poza zwykłym porządkiem, ponieważ już 3 sierpnia 1682 uzyskał stopień mistrza tego wydziału.
- Marcin Aleksy Fengler** – student pochodzący ze Święciechowy. Zapewne młodszy brat wyżej wymienionego Kacpra Józefa. Student wydziału filozoficznego i teologicznego. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 23 maja 1697 roku. Stopień mistrza natomiast uzyskał poza zwykłym porządkiem 18 lipca 1697 roku. Stopień bakałarza wydziału teologicznego uzyskał 27 sierpnia 1699 roku. Podczas całych studiów mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja.
- Franciszek Polikarp Filipowicz** – student pochodzenia szlacheckiego z Litwy. Przedstawiciel rozrodzonej na Białorusi i Litwie rodziny herbu Pobóg. Stopień mistrza wydziału filozoficznego uzyskał 27 czerwca 1681 roku. Podczas studiów mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja.

Jan Wojciech Fryderyk – student pochodzenia pruskiego z Braniewa. Stopień mistrza wydziału filozoficznego uzyskał 5 sierpnia 1660 roku. Podczas studiów mieszkał w konwikcie świętego Bartłomieja.

Jakub German – student pochodzenia pruskiego z Braniewa. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 14 czerwca 1683 roku, stopień mistrza natomiast 21 sierpnia 1684 roku.

Jan Goliński – student pochodzenia szlacheckiego. Występuje jako student wydziału filozoficznego pod rokiem 1647/1648. Opuścił Pragę, by ruszyć na wojnę przeciwko Tatarom.

Tomasz z Kubry Grądzki – student pochodzenia szlacheckiego. Wywodził się z dawnej i rozrodzonej rodziny szlacheckiej herbu Łada z Mazowsza. Stopień mistrza wydziału filozoficznego uzyskał 30 sierpnia 1661 roku. Dworzanin królewski (1667). Podczasy wiski, a od roku 1683 starosta. Podpisał elekcję Jana III Sobieskiego w 1674 roku. Na sejmie roku 1683 wybrany wraz z bratem Sebastianem na komisarza do rozgraniczenia województwa mazowieckiego i podlaskiego z księstwem pruskim.

Marcin Wojciech Grzegorz – pod rokiem 1668 występuje jako student wydziału prawa.

Henryk Franciszek Günter – student pochodzący ze Świąciechowy. Stopień bakałarza uzyskał 13 maja 1652 roku. Najprawdopodobniej syn Grzegorza, mistrza szewskiego.

Jan Alojzy Günter – student pochodzący ze Świąciechowy. Zapewne młodszy brat wyżej wymienionego Henryka Franciszka oraz drugi syn Grzegorza, mistrza szewskiego. Stopień bakałarza uzyskał 29 kwietnia 1658 roku.

Jan Wojciech Güttla (Guetlla) – student pochodzący ze Wschowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 9 maja 1699 roku. Występuje również jako student wydziału medycznego, wpisany pod datą 6 listopada 1671 roku.

Andrzej Hasslauer – student pruskiego pochodzenia z Dobrego Miasta. Pod rokiem 1690 występuje jako student wydziału prawa.

Abraham Hertzberg – student pochodzenia pruskiego z Gdańska. Urodzony w roku 1619. Wpisany na listę uczniów gdańskiego gimnazjum w roku 1631. Stopień mistrza wydziału filozoficznego uzyskał 5 sierpnia 1641 roku. Był także studentem wydziału teologicznego. Studiował potem na belgijskim uniwersytecie w Lejdzie.

- Grzegorz Fryderyk Hoffman** – student pochodzący ze Świąciechowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 18 maja 1643 roku za rozprawę dotyczącą filozofii, którą w czasie promocji omówiono i oceniono pozytywnie. Stopień mistrza otrzymał natomiast 25 sierpnia 1644 roku. Wywodził się z rodziny szewców.
- Andrzej Jahling** – student pochodzenia pruskiego z Elbląga. Studiował również na uniwersytecie w Królewcu (wpisany w semestrze letnim roku 1650). Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 23 czerwca 1655 roku.
- Stefan Jakubowski** – student pochodzący z Częstochowy. Stopień bakałarza uzyskał 11 czerwca 1673 roku.
- Abraham Jansen** – student pochodzenia pruskiego z Gdańska. Pod rokiem 1659 występuje jako student wydziału prawa.
- Franciszek Jordan** – student nieznanego pochodzenia. Pod rokiem 1659 występuje jako student wydziału prawa.
- Andrzej Kazimierz Juchnowicz** – student pochodzenia żmudzkiego z Szymonwic. Przedstawiciel litewskiej gałęzi rodu Juchnowiczów herbu Leliwa, zamieszkałych na Żmudzi. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 8 czerwca 1660 roku.
- Karol Ferdynand Kern** – student pochodzący z Mazowsza (Warszawa). Wraz z ojcem Janem występuje pod rokiem 1665 jako student wydziału prawa.
- Jan Kern** – student pochodzący z Mazowsza (Warszawa). Wraz z synem Karolem Ferdynandem występuje pod rokiem 1665 jako student wydziału prawa.
- Benedykt Wojciech Klein** – student pochodzenia pruskiego z Pieniężna. Stopień bakałarza uzyskał 18 lipca 1663 roku. Pod datą 18 sierpnia 1664 roku wymieniany jest jako student, który nie osiągnął stopnia mistrza.
- Wojciech Kłosowicz** – student szlacheckiego pochodzenia herbu Kłosa. Wykładał filozofię w Węgrowie w roku 1725. Następnie studiował na wydziałach teologicznych i prawniczych we Włoszech i Francji. Pod rokiem 1732 występuje jako student wydziału prawa Uniwersytetu Praskiego. Późniejszy kanonik brzeski, proboszcz mielczycki i wołczyński od 1738 roku. W roku 1751 został kanonikiem warszawskim. Członek Instytutu Księży Komunistów. Pozostawił po sobie spuściznę piśmienniczą. Pisał stylem barokowym. Dokonał

tłumaczenia „Instrukcji względem pryncypalniejszych punktów religii”, wydanych w Supraślu w 1750 i 1758 roku. W Rzymie zetknął się z Józefem Andrzejem Załuskim, późniejszym biskupem kijowskim, który polecał go opiece swoich znajomych podczas pobytu Kłosowicza w Paryżu. Dzięki tym koligacją w roku 1734 Kłosowicz spotkał się z królową francuską Marią Leszczyńską. Człowiek wykształcony, znający co najmniej trzy języki. Zmarł w roku 1768.

Mateusz Kintzell – student pochodzący ze Święciechowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 19 maja 1665 roku.

Krzysztof Koffliski – student pochodzący z województwa poznańskiego. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 11 maja 1705 roku, stopień mistrza z kolei 5 sierpnia 1706 roku. Podczas całych studiów mieszkał w seminarium świętego Wacława.

Wawrzyniec Kołakowski – student pochodzenia szlacheckiego herbu Kocięsza z Ciechanowa. Najprawdopodobniej wywodził się z tak zwanych Starych Kołaków, czyli najstarszej gałęzi rodziny Kołakowskich biorących swój rodowód z początków XV wieku. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 2 maja 1651 roku, stopień mistrza z kolei 19 sierpnia 1652 roku.

Dominik Mikołaj Königsman – student pochodzenia szlacheckiego z Reszela. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 22 maja 1708 roku.

Aleksander Kotudzki – student szlacheckiego pochodzenia. Pod rokiem 1686 występuje jako student wydziału prawa.

Szymon Koziół – student pochodzenia pruskiego. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 13 sierpnia 1671 roku, stopień mistrza z kolei 16 sierpnia 1672 roku. Podczas studiów mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja.

Jan Krause – student pochodzący ze Święciechowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 29 kwietnia 1658 roku, stopień mistrza z kolei 18 sierpnia 1659 roku. Podczas studiów mistrzowskich mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja. Studiował w Pradze razem z braćmi Zahn ze Święciechowy. W roku 1660 został wyświęcony na kapłana i od 1664 rozpoczął posługę kapłańską w parafii w miejscowości Żukowice na Śląsku jako proboszcz.

Wawrzyniec Kretzmer – student pruskiego pochodzenia z Dobrego Miasta. Szlachcic. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 28 maja

1668 roku, stopień mistrza z kolei 5 września 1669 roku. Najpewniej brat Michała Antoniego.

Michał Antoni Kretzmer – student pruskiego pochodzenia z Dobrego Miasta. Szlachcic. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 9 maja 1669 roku, stopień mistrza z kolei 27 sierpień 1670 roku. Najpewniej brat Wawrzyńca.

Ambroży Kryplowicz – student nieznanego pochodzenia. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 22 maja 1656 roku, stopień mistrza z kolei 13 sierpnia 1657 roku.

Bonawentura Marcin Krüger – urodził się w Lesznie. Długo służył w czasie wojny. Studiował medycynę na Uniwersytecie Praskim (1714), a dokładniej chirurgię. Przedstawiał się na studiach wyjątkowo dobrze.

Marcin Kulczycki – student pochodzenia szlacheckiego z Pogórza. Przedstawiciel licznie rozrodzonej na Rusi Czerwonej rodziny pieczętującej się herbem Sas. Słuchacz na wydziale teologicznym. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 13 czerwca 1674 roku, stopień mistrza z kolei 26 lipca 1674 roku. Oba stopnie uzyskał poza zwykłym porządkiem. Podczas studiów mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja.

Andrzej Kazimierz Waclaw Kuropatnicki – student pochodzenia szlacheckiego z ziemi lwowskiej. Pieczętował się herbem Nieczuja. Syn Hieronima, kasztelana kijowskiego i Joanny Sokolnickiej, chorążanki lwowskiej. W roku 1682 uzyskał stopień doktora filozofii na Uniwersytecie Praskim. Od roku 1691 kanonik lwowski, a od 1720 dziekan katedralny lwowski. Kilkukrotnie był deputatem do Trybunału Koronnego. W czasie dysertacji w Pradze występuje jako kanonik sandomierski, choć w dokładnym katalogu kanoników sandomierskich nie figuruje.

Mikołaj z Brzezia Lanckoroński – syn Franciszka Stanisława, współdziedzica na Jagielnicy i Heleny Chomełowskiej, łowczanki stężyckiej. Student wydziału prawa (1683). Starosta skalski po scedowaniu dla niego tego urzędu przez stryja Hieronima, podkomorzego podolskiego. Ostatni męski potomek starszej linii (jelnickiej) rodu Lanckorońskich z Brzezia herbu Zadora. Pochowany został w Jagielnicy 21 lutego 1706 roku.

Mateusz Laurentz – student wydziału filozoficznego, występujący w latach 1647/1648 jako Polak studiujący logikę.

- Aleksander Lawski** – student pochodzenia szlacheckiego z Mazowsza. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 3 maja 1645 roku.
- Józef Kazimierz Lewicki** – student pochodzenia szlacheckiego herbu Prawdzic z Lewiczyna (Mazowsze). Występuje pod rokiem 1658 jako student wydziału prawa.
- Wojciech Tomasz Mazurkiewicz** – student pochodzący z Chrzanowa. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 23 czerwca 1655 roku, stopień mistrza z kolei 6 września 1656 roku.
- Justus Leopold Milheini (Mölheim)** – student pruskiego pochodzenia z Gdańska. Pod rokiem 1669 występuje jako student wydziału medycznego. Stopień mistrza wydziału filozoficznego uzyskał poza zwykłym porządkiem 5 września 1669 roku.
- Hiacynt Milkiewicz** – student pochodzący z Żerkowa. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 18 maja 1702 roku, stopień mistrza z kolei 4 lipca 1703 roku.
- Marcin Motowski** – student pochodzenia szlacheckiego z Podlasia. Pod rokiem 1747 występuje jako student pierwszego roku na wydziale medycyny. W roku 1754 otrzymał starostwo jażnieńskie w ziemi wileńskiej.
- Kazimierz Ignacy Nowacki** – student pochodzący z Niegowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 17 maja 1666 roku, stopień mistrza z kolei 18 sierpnia 1667 roku.
- Marcin Orlach** – student pochodzący z Tuczna. Pod rokiem 1672 występuje jako student wydziału prawa.
- Jan Opaleński (Opaliński)** – student wywodzący się ze znanej w Wielkopolsce rodziny szlacheckiej herbu Łódzia z Bnina. Pod rokiem 1707 występuje jako student prawa.
- Jan Auxenty Owaniszowic** – student pochodzący ze szlachty ormiańskiej z Zamościa. Stopień bakałarza uzyskał 11 czerwca 1673 roku, stopień mistrza z kolei 26 lipca 1674 roku. Studiował potem na Akademii Zamojskiej (1676/1677). Pisał epigramaty łacińskie. W 1700 roku w Zamościu wydał zbiór epigramatów łacińskich przez siebie wybranych pod tytułem: *Palmaris fructus variis epigrammatibus euriosis et politicis adornatus, commodo et usui nobilissimae studiosae juventutis ex Latino in patrium idioma transportatus.*

- Jakub Pawłowicz** – student pochodzący z Wielkopolski. Pod rokiem 1780 występuje jako student pierwszego roku na wydziale medycyny.
- Antoni Piotr Petäin** – student pruskiego pochodzenia z Gdańska. Pod rokiem 1722 występuje jako student prawa.
- Mateusz Kazimierz Płoński** – student pochodzenia szlacheckiego z miejscowości Płonki. Przedstawiciel rozrodzonej na Podlasiu szlachty zagrodowej herbu Prus I. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 15 maja 1657 roku, stopień mistrza z kolei 29 lipca 1657 roku. Podczas całych studiów mieszkał w seminarium świętego Wacława.
- Paweł Pieszczoch** – pod rokiem 1690 występuje jako student aptekarstwa na wydziale medycznym.
- Stefan Przespolewski** – student pochodzenia szlacheckiego. Wywodził się ze starej wielkopolskiej rodziny herbu Topór. Pod rokiem 1682 występuje jako student wydziału prawa. Diedzic wsi Bieganin i Strzebowa (przed rokiem 1719). Brał udział w elekcji Augusta II Mocnego z województwa kaliskiego. Sędzia kaliski, ożeniony w Boguszyńcu 6 marca 1696 roku z Ludwiką Jaraczewską, z którą miał dziesięcioro dzieci (trzy córki i siedmiu synów).
- Jan von der Pügsasau** – student pruskiego pochodzenia z Braniewa. Szlachcic. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 12 maja 1659 roku. Podczas studiów mieszkał w konwikcie świętego Bartłomieja.
- Jan Roller** – student pochodzący ze Święciechowy. Pod rokiem 1645 występuje jako student wydziału prawa.
- Hieronim Roth** – (ur. 2 IX 1635, zm. po 1678). Syn słynnego mieszczańskiego przywódcy opozycji w Prusach, również Hieronima i Barbary Fahrenheit. Od najmłodszych lat przebywał w służbie polskiej jako sekretarz wojewody (1661), a później króla (1669) Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Studiował prawo na Uniwersytecie Praskim (1659). Po powrocie do kraju był pełnomocnikiem ojca w organizowaniu opozycji w Prusach przeciw kurfirstowi. Często posłował do króla polskiego w imieniu ojca i stanów pruskich. 17 czerwca 1662 roku przewiózł tajny memoriał miasta Królewca do króla Jana II Kazimierza, a następnie wywiózł z Warszawy dwa pisma królewskie (najpewniej je sfałszował), zapowiadające poparcie dla mieszczan Królewca. Tego samego roku ponownie wysłany do Warszawy, gdzie uzyskał poparcie Ludwiki Marii. Popierał także działalność innego

opozycjonisty, Krystiana Kalksteina. W roku 1663 mieszkał okresowo w Zwierzyńcu pod Zamościem w letniej rezydencji Zamoyskich. Był tam informatorem (agentem mieszczańskim) dworu polskiego o kontaktach Jerzego Lubomirskiego z księciem Bogusławem Radziwiłłem (namiestnikiem elektora w Prusach Książęcych). Nazywany od swego nazwiska, przez Szczęsnego Morsztyna, agentem Czerwonym. Korzystał z poparcia na dworze polskim celem wydostania z więzienia elektorskiego swego ojca pojmanego w roku 1662 i przetrzymywanego do śmierci w 1678 roku. Po śmierci króla Michała Korybuta (1673) przeniósł się na Warmię, zapewne pod opiekę jezuitów (stryj Bernard był jezuitą). Korzystał także z opieki i wstawiennictwa króla Jana III Sobieskiego. Po roku 1678 jego dalsze losy są nieznanne.

Jan Kazimierz Schauer de Augenburg – student wymieniony jako Litwin z Wilna, który uzyskał stopień bakałarza wydziału filozoficznego 28 sierpnia 1672 roku. Jan Kazimierz był synem Jana Jerzego Schauera (Szawra) z Augsburga, biegłego znawcy prawa z Akademii Inglosztadzkiej, którego Kazimierz Leon Sapieha sprowadził do nowo powstałej katedry prawa cywilnego na Akademii Wileńskiej.

Marcin Scheller – student pochodzący ze Świąciechowy. Pod datą 18 sierpnia 1664 roku występuje jako student, który nie osiągnął stopnia mistrza wydziału filozoficznego.

Jan Schnetla – student pruskiego pochodzenia z Olsztyna. Pod rokiem 1680 występuje jako student wydziału prawa.

Krzysztof Skorzewski – student pochodzenia szlacheckiego z województwa kaliskiego, pieczętujący się herbem Ogończyk. Pod rokiem 1693 występuje jako student wydziału prawa. Najpewniej brat Kazimierza Marcina.

Marcin Kazimierz Skorzewski – student pochodzenia szlacheckiego z województwa kaliskiego, pieczętujący się herbem Ogończyk. Pod rokiem 1693 występuje jako student wydziału prawa. Najpewniej brat Krzysztofa.

Franciszek Teofil Sterllirch – student szlacheckiego pochodzenia. Pisał się z Rakoniewic w województwie wielkopolskim. Pod rokiem 1675 występuje jako student wydziału prawa.

Bartłomiej Słupczyński – student występujący pod rokiem 1690 jako student wydziału prawa. Prepozyt.

Marcjan Junosza Szaniawski – student wywodzący się ze sławnej w XVIII wieku rodziny Szaniawskich herbu Junosza z Wielkiego Księstwa Litewskiego. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 27 maja 1709 roku, stopień mistrza z kolei 4 lipca 1710 roku. Podczas studiów mieszkał w konwiktie świętego Bartłomieja. Scholastyk wileński. Mianowany 22 grudnia 1717 roku na sekretarza wielkiego (duchownego). Sprawował tę funkcję do 4 stycznia 1728 roku. Zmarł 18 czerwca 1728 roku.

Krzysztof Antoni Szembek – herbu własnego. Urodzony 25 III 1667 roku w Szczepanowie w ziemi kujawskiej, zmarł 6 VII 1748 roku w Łowiczu. Syn burgrabiego krakowskiego Franciszka Szembeka i Zofii Pieńiążek. Studiował teologię i prawo w Krakowie i Rzymie, gdzie uzyskał tytuł doktora praw. Świecenia kapłańskie przyjął w roku 1692. Został kanonikiem kujawskim (1694) i przemyskim (1699), był także kustoszem łowickim. Studiował na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Praskiego, gdzie 13 VIII 1699 roku otrzymał stopień mistrza filozofii. Został kanonikiem warmińskim (1703), gnieźnieńskim (1708) i warszawskim (1711). Od roku 1711 proboszcz katedralny we Fromborku oraz proboszcz w Królewcu (1712). Oficjał gdański i archidiacon pomorski. Sprawował urząd sekretarza króla Augusta II i referendarza wielkiego koronnego (1709-1710). Opat w Mogilnie (1714). Posłował do Wiednia (1713-1714) w sprawach tureckich i śląskich oraz do cara moskiewskiego. Był kolejno biskupem inflanckim (1711), poznańskim (1716), kujawsko-pomorskim (1719) i wreszcie arcybiskupem gnieźnieńskim i prymasem Polski i Litwy (1739) oraz dodatkowo opatem tynieckim. Przewodniczył komisji sejmowej w głośnym procesie toruńskim (1724). Stronnik Augusta II, w roku 1733 poparł Stanisława Leszczyńskiego a w 1736 roku uznał Augusta III. Tego samego roku otrzymał Order Orła Białego.

Szymon Tenor – student pochodzący z miejscowości Kronowo. Studiował na wydziale filozoficznym w latach 1644/1645. Zakończył studia w grudniu.

Nikodem Turno – student pruskiego pochodzenia. Członek zakonu Cystersów w Oliwie. Pod rokiem 1724 występuje jako student wydziału prawa.

Verecundus Tuszyński – duchowny. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 22 maja 1656 roku.

Andrzej Jakub Voigt – student pochodzący z miasta Wschowa w Wielkopolsce. Pod rokiem 1719 występuje jako student wydziału prawa.

Franciszek Bruno Weitzenmüller – student polskiego pochodzenia. Pod rokiem 1755 występuje jako student wydziału prawa.

Piotr Ignacy Werner – student pochodzenia pruskiego z Braniewa. Pod rokiem 1656 występuje jako student wydziału prawa.

Marcin Ambroży Wirdt – student pochodzący ze Świąciechowy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 13 maja 1641 roku, stopień mistrza z kolei 4 sierpnia 1643 roku. Podczas całych studiów mieszkał w seminarium świętego Wacława.

Michał Tomasz Korybut Wiśniowiecki – (ur. 31 V 1640, zm. 10 XI 1673) szósty elekcyjny król Polski (1669–1673). Syn wojewody ruskiego, księcia Jeremiego Wiśniowieckiego oraz Gryzeldy Zamoyskiej. Po wstąpieniu na tron pojął za żonę Eleonorę Habsburg, córkę cesarza Ferdynanda III. Jego krótkie panowanie powszechnie uważane jest za jedno z najsłabszych w dziejach I Rzeczypospolitej. Król słabego zdrowia i charakteru. Zmarł bezdzietnie w pałacu arcybiskupim we Lwowie na skutek zatrucia żołądkowego.

Grzegorz Wojciech Wiśniowski – student pochodzenia szlacheckiego herbu Prus z miejscowości Wiśniów w województwie lubelskim. Stopień mistrza wydziału filozoficznego uzyskał 18 lipca 1697 roku.

Michał Wojciech Witt – student pochodzący z Warszawy. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 9 maja 1706 roku, stopień mistrza z kolei 5 sierpnia 1706 roku. Uzyskał także stopień bakałarza wydziału teologicznego 6 września 1707 roku. Podczas studiów mieszkał w konwikcie świętego Bartłomieja.

Grzegorz Kazimierz Wojnarowski – student pochodzenia szlacheckiego herbu Strzemie. Pod rokiem 1672 występuje jako student wydziału prawa.

Celestyn Würth – student pochodzący ze Świąciechowy. Studiował na wydziale filozoficznym w latach 1644/1645.

Marcin Ignacy Zahn – student pochodzący ze Świąciechowy. Urodzony w 1633 roku. Syn Grzegorza i Jadwigi. Młodszy brat Jana Karola, z którym pobierał nauki humanistyczne u jezuitów w Świąciechowie (1642-1651). Następnie udał się na studia do Pragi. Stopień bakałarza wydziału filozoficznego uzyskał 23 czerwca 1655 roku, stopień mistrza z kolei 6 września 1656 roku. Był także słuchaczem wydziału teologicznego. Po swoim zwolnieniu z diecezji poznańskiej (29 stycznia 1659 roku) został 8 lutego 1660 roku wyświęcony na kapłana. Przez rok wykonywał posługę kapłańską w Głogowie, by potem aż do roku 1681 sprawować funkcję proboszcza we wsi Chróścina na Śląsku. Od 14 sierpnia 1681 proboszcz w Żukowicach i ponadto opiekun chóru katedralnego w Głogowie. Był również altaryszką (ołtarznikiem) w jednej z kaplic w katedrze głogowskiej oraz opiekunem kościoła w Sokolnikach. Zmarł w kwietniu 1694 roku.

Jan Karol Zahn – student pochodzący ze Świąciechowy. Urodzony w 1628 roku. Syn Grzegorza i Jadwigi. Starszy brat Marcina Ignacego, z którym pobierał nauki humanistyczne u jezuitów w Świąciechowie (1642-1651). Następnie udał się na studia do Pragi. Jego studia trwały siedem lat, podczas nich zdobył stopień bakałarza wydziału filozoficznego 13 czerwca 1652 roku, stopień bakałarza teologii oraz licencjat z prawa. Po zwolnieniu z diecezji poznańskiej został wyświęcony na kapłana w Pradze 15 czerwca 1661 roku. Potem przez dwa lata był kapłanem w Świebodzinie. Przez następne pięć lat był kapłanem w kościele parafialnym w Głogowie. Był dodatkowo w latach 1685 i 1687 rektorem zgromadzenia jezuitów w Głogowie, a także dziekanem głogowskim. Dokończył odbudowę kościoła parafialnego zniszczonego przez Szwedów w 1642 roku. Dzięki jego staraniom oraz środkom finansowym udało się powiększyć świątynię i upiększyć wnętrze. Jako gorliwy kapłan doprowadził do zwiększenia liczby katolików w obrębie swojej parafii.

Andrzej Zakrzewski – student pochodzenia szlacheckiego. Przedstawiciel młodszej linii rodu Zakrzewskich z Wielkopolski, herbu Wyssogota. Starszy brat Ignacego. Najstarszy syn Jakuba i Jadwigi Słupskiej z Boguszyna. Studiował na wydziale filozoficznym w latach 1647/1648, ale opuścił Pragę i ruszył na wojnę przeciw Tatarom. 28 maja 1664 roku mianowany podstolim kaliskim. Nominacje dla Zakrzewskiego wystosowano powtórnie w roku 1665. Od roku 1667 stolnik kaliski.

Funkcję tę sprawował do 28 maja 1677 roku. 29 sierpnia 1671 roku na podstolstwo kaliskie nominację otrzymał Stanisław Jaraczewski po rzekomym awansie Andrzeja na kasztelanię sanocką. Właściciel dóbr Sarnowy, Zielęcina, Kapaszew, Ceradza Nowego, Urlewisk, Lubina i Rudek. Dwukrotnie żonaty: z Zofią Zdzarowską, z którą miał dwie córki (Annę i Katarzynę) oraz z Barbarą Zielendzką, z którą miał dwóch synów (Jana i Stanisława). Zmarł 27 kwietnia 1679 roku.

Ignacy Zakrzewski – student pochodzenia szlacheckiego. Przedstawiciel młodszej linii rodu Zakrzewskich z Wielkopolski, herbu Wyszogota. Młodszy brat Andrzeja. Drugi syn Jakuba i Jadwigi Słupskiej z Boguszyna. Studiował na wydziale filozoficznym w latach 1647/1648, ale został ewakuowany z Pragi z powodu szturmowania miasta przez wojska szwedzkie. Kanonik poznański (1678).

Krzysztof Zianowski – notariusz z Radomia. Pod rokiem 1686 występuje jako student wydziału prawa.

Students of the Polish–Lithuanian Commonwealth at the University of Prague in the seventeenth and eighteenth centuries

During the seventeenth and eighteenth centuries within the walls of the University of Prague appeared about a hundred students from lands administratively under the Polish-Lithuanian Commonwealth. Some of their names are well-known, but the identities of others have not been recognised. The students came first of all from provinces geographically closer to Prague, i.e., Wielkopolska (30%) or Małopolska (6%). Further regions were represented as follows: Royal Prussia (23%), the Grand Duchy of Lithuania (5%), Mazovia (7%), Rus (4%), Lublin Province (4%), Podlasie (2%), Sieradz Province (1%), Rawa Province (1%), Kujawy Province (1%). We are unable to determine the origin of 16% of students. The young men represented the nobility (42%) and a slightly larger number came from the bourgeoisie (45%). The social origin of 13% of students is unknown. Among the students were such renowned historical figures like Michał Korybut Wiśniowiecki, Krzysztof Antoni Szembek or Hieronymus Roth.